

# Studievägledning till seminarium

”Tryggare och enklare tillsyn på lantbruksföretag”



Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa



# Innehåll

<b>STUDIEVÄGLEDNING TILL SEMINARIUM .....</b>	<b>1</b>
Förord .....	3
Exemplifierande underlag.....	4
Genomförande och program.....	5
Frågeställningarna berörs ur olika perspektiv:.....	5
Program.....	6
Perspektiv 1: Förberedelser och resultat.....	6
Perspektiv 2: Dokumentation och uppföljning.....	7
Egna erfarenheter .....	7
Perspektiv 3: Rådgivning. Samordning.....	8
Bilaga 1. Stöttande vägledning – hur har andra gjort? .....	9
Bilaga 2. Inbjudan.....	13
Bilaga 3. Syfte och resultat.....	14
Bilaga 4. Bakgrund .....	15

## Förord

Inom den nationella livsmedelsstrategin är förenklade regler och villkor ett prioriterat område. Vid sidan av själva regelverken sker tillsyn och besök på företagen för att följa upp efterlevnaden av regler. Som en del av förenkling men även förbättring för såväl miljöskyddsinspektörer som andra vid tillsynsbesök kan med fördel själva tillsynstillfället och de mellanmänniska relationerna mellan inspektör och företagare någon gång få vara i centrum. Detta är en vägledning, ett förslag med exempel, för den som vill genomföra en workshop eller ett seminarium inom det ämnet.

Tanken är att denna workshop/arbetsmöte anordnas för och med miljöinspektörer som i sitt arbete utövar tillsyn på lantbruksföretag. Inga lantbruksföretagare medverkar utöver de som presenterar exempel via tre olika korta filmer som ingår i studiematerialet.

Målet är en tryggare situation för båda parter, miljöinspektör och lantbruksföretagare, baserad på ömsesidig respekt för varandras roller och där service och goda råd genomsyrar mötet. Detta för att inspektören kan göra den tillsyn som krävs på ändamålsenligt sätt och företagaren kan förbereda och säkerställa att kontrollbesöket både ger det resultat som krävs och därtill konstruktiva samtal om de förbättringar eller förändringar som krävs.

Många gånger ställs omfattande krav på kompetensen hos miljöskyddsinspektörer (en titt på platsannonser ger en vägledning.) Vi vet att kompetensförsörjning brister i flera led i livsmedelskedjan och arbeten inom tillsyn och kontroll är inget undantag.

Personalomsättningen är ofta hög och det ger effekter hos företagare, inte minst livsmedelsföretagare med ständigt nya kontakter om än återkommande besök för kontroll.

## Exemplifierande underlag

I form av tre korta filmer beskrivs exempel på kontrollsituationer där frågeställningar lyfts fram inför planering av workshop/verkstad/studietillfället. Filmerna tar upp verksamheter som kan vara svåra att kontrollera eller otydliga med vad tillsynen avser.

Otydliga eller omfattande regelverk leder till svårigheter i handläggning och långa handläggningstider eller stor variation mellan gårdar för att få fram underlag till kontrollen. Det finns därför en potential för såväl företagare som myndigheter att minimera antalet ärenden som är komplicerade och kräver omfattande handläggning. Att göra tillsynsbesöken tryggare och bättre för båda parter bidrar till detta.

Tre olika förslag och tre olika filmer ingår i detta studiematerial. Filmerna kommer ni till via länkarna:

Film 1: [Tullgarn – Arvid Lindgren](#)

Film 2: [Rösäng 1 – Sara Helgstrand](#)

Film 3: [Rösäng 2 – Sara Helgstrand](#)

## Genomförande och program

Vid tillfället för workshop förs samtal runt bordet kring svårigheterna som uppstår och förslag på tillvägagångssätt. Eftersom deltagarna alla är miljöinspektörer ges goda möjligheter till erfarenhetsutbyte och förmedling av tips, kanske konkreta samarbeten mellan olika kommuners miljöinspektörer.

Problembeskrivningarna i filmerna följs upp med några frågor för deltagarna att samtala kring gruppvis. En samtalsledare ansvarar för programmet i sin helhet och presenterar även de frågor som används för att inleda gruppsamtalen.

Syfte för samtalen är såväl förenklingar som öka trygghet i yrkesrollen för respektive inspektör vid liknande uppdrag som den regelfråga som beskrivits i filmen.

## Frågeställningarna berörs ur olika perspektiv:

- lantbruksföretagarens perspektiv
- mer erfarna miljöskyddsinspektörer
- mindre erfarna miljöskyddsinspektörers frågor, eventuella osäkerheter och perspektiv från att vara ny på jobbet
- konkreta exempel på vilken skillnad olika tolkningar gör; för inspektörer och för företagaren (kanske även för handläggningstiden)
- betydelsen av den mellanmänniska relationen mellan företagare och inspektör, hur öka tryggheten tack vare inställning och ömsesidigt bemötande

## Program

- Välkomna!
- Introduktion. Presentation
- Perspektiv 1, 2 och 3 (introduceras med olika filmer)
- Egna erfarenheter
- Nästa steg. Summering.

### Perspektiv 1: Förberedelser och resultat.

Länk till Film 1, [Tullgarn – Arvid Lindgren](#)



*Källa / Skärmdump från film*

#### **Frågor efter film nr 1:**

- Hur förbereder ni er?
- Är det olika världar som möts?
- Hur och när meddelar ni resultatet?

## Perspektiv 2: Dokumentation och uppföljning.

Länk till Film 2, [Rösäng 1 – Sara Helgstrand](#)



Källa / Skärmdump från film

### Frågor efter film nr 2:

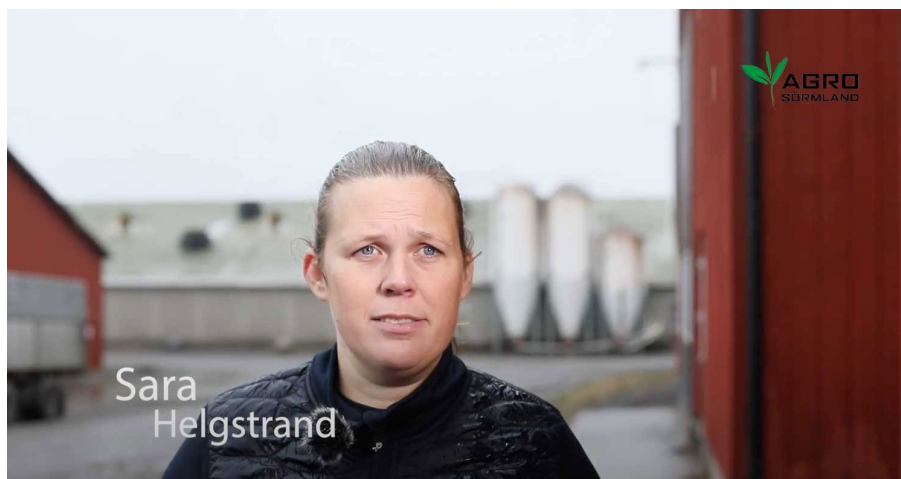
- "Miljörapport 31 mars" Miljörapport BAT, Naturvårdsverket – inte tillräckligt. Varför ta upp det igen?
- Lista med punkter över delar att gå igenom – har ni det?
- Hur får man dialogen att flyta?

### Egna erfarenheter

Alla deltagare uppmanas fundera några minuter på egna erfarenheter av tillsynsbesök: Trygga/otrygga, bra/dåliga erfarenheter av kontrollbesök på lantbruksföretag. Gemensamt samtal, bjud in frivilliga att dela med sig av sina exempel och utgå från dem i samtalet.

### **Perspektiv 3: Rådgivning. Samordning.**

Länk till Film 3, [Rösäng 2 – Sara Helgstrand](#)



*Källa / Skärmdump från film*

#### **Frågor efter film nr 3:**

- Kan ni vara rådgivande?
- Gränsdragning dialog – tillsyn?
- Hur samordnar ni kommuner emellan?



## Bilaga 1. Stöttande vägledning – hur har andra gjort?

Exemplifieringar för att illustrera.

### **Varför en kompetensutveckling för er miljöinspektörer?**

#### **Förväntningar hos deltagare:**

Kul att träffa kollegor.

Kompetensutveckling.

Arbete pågår att utveckla tillsynen mot lantbruk, samtal med LRF.

Hjälp och stöd i arbetet framåt.

Är ensam i min roll.

Stor erfarenhet men vill lära nytt och få tips på hur man kan göra.

Utmaningar i vad Jordbruksverket vill att vi skall tillsyna, känns inte som de förstår.

Utbyta erfarenheter.

Göra om, förenkla oss och för lantbrukarna.

Behöver arbeta med ömsesidig förståelse vid tillsynstillfällen.

Förenklad och rättssäker tillsyn.

#### **Deltagares kommentarer vid seminariets slut:**

Bra att träffa att kollegor

Konkret exempel från annan kommun om träffar med lantbrukare inför tillsyn.

Erfarenheter och tips.

Inledande brev, tillsyn under året med en första intro om vad som kommer ske.

Inspirerande och motiverande samtal.

Reflekterat över egna arbetssättet.

Ovärderligt – är ny på jobbet, mycket erfarenhet här i rummet.

Fått bekräftat att området är svårt att tillsyna.

Andra kommuners checklistor, jämföra egna hemma.

Bra upplägg av seminariet med fria samtal och öppna dialoger.

Bra storlek på gruppen (20 personer, 4 - 5 personer per liten grupp).

#### **Förberedelser och resultat**

##### **Film nr 1 Diskussion:**

- Köldmedia: svår lagstiftning, "svart - vitt", sanktioner direkt vid minsta avvikelser

- Vi vill ju att lantbrukaren ska fråga oss. Vill att lantbrukarna ska vara trygga inför besöket.

- Skriva bokningsbrev

- Finns gammal kultur om att övrig info i bokningsbrev är "onödigt", så som syfte med tillsyn, länkar med information (Jordbruksverket, LRF, Greppa)

## TRYGGARE OCH ENKLARE TILLSYN PÅ LANTBRUKSFÖRETAG

- Anpassar när man åter ut, inte vara i vägen under t.ex. vårbruk
- Om markägare arrenderar mark i annan kommun behöver annan kommun göra tillsyn på den marken
- Inläsning – kolla gamla ärenden, flygfoto
- Kontakta gården – ringer lantbrukaren
- Lantbrukaren får brev med lista över vad som skall kontrolleras
- Nyköping ute på lantbruk varje år: bjuder in till infoträff för de lantbrukare som skall få besök där man berättar hur tillsyn går till. Därtill info om ev. förändringar inom regelverket och info om aktuellt intressant ämne med föreläsare som en kompetensutvecklingsinsats (förra gången energi som tema)
- U-verksamheter (små verksamheter), kommunen har svårt att få info om vilka företag som finns där. Får inte del av länsstyrelsens eller Jordbruksverkets register utan måste (om möjligt) skapa egna i så fall Enklare att kalla ”hobbyverksamhet”; samma som i deklarationen
- Ringer och bokar tid eller samtal om när tillsyn när det passar verksamheten. Kan även skicka digital checklista till företagare. Listan omfattar allt (7 sidor!), be dom titta på det som är relevant för verksamheten.
- Jordbruksverket har en färgkodad checklista; olika färger för olika verksamhetsområden
- Flen kan dela sin checklista med andra
- Finns åsikter om att Jordbruksverkets checklistor är för omfattande
- Även besök utan att skicka lista, återkommande besök, väl känt sedan tidigare vad tillsynen berör. Exempelvis häst, stallgödsel, växtnäring...

### **Meddela resultatet:**

- Meddelar på plats eller ev. senare på telefon om kompletteringar behövs. - Åtgärdsrapport inklusive rimlig tid att åtgärda.
- Vill inte skicka skriftliga rapporter som en chock.
- Föreläggande inte alltid använts, kan eventuellt lösas ändå men är en gråzon.
- 14 dagars frist.

### **Dokumentation och uppföljning**

#### **Film nr 2 Diskussion:**

- oro kring rådgivning – vill inte uppfattas som konsulter.
- Ge rådgivning via info från Jordbruksverket, länsstyrelsen och andra projekt och lagstiftning.
- Syfte tillsynsbesöket är också att ge information.
- Rädd att ge specifik information för att inte måla in sig i ett hörn.
- Dela gärna info till andra – länkar eller energirådgivare.

#### **Bra dialog:**

- Öppna frågor om verksamheten.
- Börja med allmänna frågor – rikta uppmärksamheten mot annat t.ex.

hunden.

- Rikta uppmärksamheten på annat.
- Skapa tillit.
- Lyft något bra, berömma något, bekräfta det.
- Ta initiativ till att klargöra rollerna.
- Jag är här för att tillsyna men du är den som kan gården bäst.
- Bekräfta bådas roller och kompetenser.
- Berätta om syftet med kontrollen.
- Tänka kommunikation via kroppsspråk.
- Säg att företagaren kan ta med sig kollega / familjemedlem om man vill för att trygga situationen.
- Upprepa det som sas, bekräfta det, reflekterar högt "om jag hört rätt" - stämmer av och bekräftar att man förstått rätt.
- Företagaren känner sig då sedd och ev. otydligheter förtydligas.
- Berättar att det som antecknas under kontrollen kommer företagaren att få läsa igenom, avvikelser syns där, kan höra av sig och säga till om något är fel i kontrollrapporten och behöver korrigeras.

**Bra exempel:**

- Servicegaranti rapport inom 3 veckor.
- Beskriver ärendegången i ett infobrev; tillsyn, beslut, hur utveckla/förbättra.
- Företagen måste komma in med uppgifter innan viss tid men även krav på kommunen att komma med resultat inom bestämd tid. Ömsesidig respekt viktig.

**Workshop: egna bra och dåliga erfarenheter från tillsynsbesök på lantbruksföretag**

**Exempel:**

- Tillämpningen av checklistan för integrerat växtskydd (lång lista): hade för lite kunskap.
- Träffade argt lantbrukare, började klappa och prata med hunden, lantbrukaren fick prata av sig sin skit om alla kollegor i 20 min sedan bjöd han på kaffe och det blev till slut ett bra kontrollbesök.
- "Lagstiftning = frusen politik".
- kan komma att ändras men måste bedöma utifrån gällande lagstiftning.
- Avsäga sig som person från gällande lagstiftning.
- Ser över arbetsmiljörisiker av t.ex. ensamarbete.

**Frågor om säkerhetsrutiner:**

- bil utan alkolås (för att kunna starta och komma iväg fortare).
- Backa upp bilden för att kunna köra ut.
- Skriva på tavla när man åker ut och när man förväntas vara tillbaka.
- Chatt, in & ut till kollegor och chef.
- Övervakningslarm.
- Gå om man känner osäkerhet, lämna direkt.

### **Rådgivning. Samordning**

#### **Film 3**

- Olika kommunala föreskrifter kring t.ex. avfall.
- Olika budget i vardera kommuner för att genomföra tillsyn... 290 kommuner...
- Vill ha vägledning från länsstyrelsen.
- Öka lantbruksföretagares kunskap att överklaga – vill ha beslut överklagat: När ett sådant överklagande går vidare kan beslutet i högre instans bli praxis för alla kommuner.

#### **Rådgivande**

- Känsligt att säga miljöfarlig verksamhet till lantbrukare.
- "ta tillbaka ordet" förklara vad det betyder och innebär
- Konflikt att vara rådgivande och utöva tillsyn? Kan miljöinspektören ge råd?
- Ja, kan ge generella råd, beskriv exempel på lösningar. Enklare till mindre företag, större företag svårare. Där kan lösningen vara att företaget anlitar en konsult (vanligt).
- Finns kunskapskrav i miljöbalken (vad innebär det?? Kolla)
- Inte måla in sig i ett hörn, ge fel råd eller exempel på dyra onödiga lösningar
- Ge information men inte råd
- Risk att det inspektören säger blir "det enda rätta".

**Tips:** gå en runda först, låt dem berätta, ge positiv feedback, sedan checklistan.

- Rådgivning genom att förklara: "Så här ser lagstiftningen ut."
- Undvika att lantbrukaren får känslan av att man bara letar efter fel.
- Om lantbrukaren ber om information istället för rådgivning blir det enklare för inspektörer att tillgodose och svara utan att komma i konflikt med, vid gräns av att vara rådgivande.

#### **Samverka**

- Miljösamverkan Stockholm: ses 2 gånger per år, bjuder in Hushållningssällskap och länsstyrelsen.
- Behov av större samverkan med länsstyrelsen, t.ex. info om sprutjournaler.
- Är upp till kommunala nämnden hur tiden för tillsynsbesök på lantbruksföretag prioritera.

## Bilaga 2. Inbjudan

### Inbjudan till seminarium: Tryggare och enklare tillsyn på lantbruksföretag

#### Inbjudan till seminarium: Tryggare och enklare tillsyn på lantbruksföretag, för kommun inspektörer

Ett komplement till själva regelverken är tillsyn och konkreta tillfällen för besök på företagen för att följa upp efterlevnaden av regler. Som en del av förenklning och förbättringar för miljöinspektörer och andra bjuder vi in till detta seminarium där själva tillsynstillfället och de mellanmänniska relationerna mellan inspektör och företagare får vara i centrum.

Syftet med seminariet är att ge er miljöinspektörer ett stöd och en kompetensutveckling som förenklar och underlättar kontrolltillfället för både inspektör och företagare. Målet vi siktar på är en tryggare situation för båda parter, baserad på ömsesidig respekt för varandras roller där service och goda råd genomsyrar mötet.

Seminariet bygger på att alla deltagare är aktiva och bidrar med frågeställningar och erfarenheter. Ett mindre antal frågor/regler/tillsynsärenden fokuseras genom filmade inslag på företagsnivå där frågeställningen beskrivs och utmynnar i förslag till diskussion om hur tillsynstillfället kan förenklas samtidigt som arbetssituationen för inspektören tryggas. Genom samtal runt bordet delas erfarenheter, förbättringsförslag och under ledning samlas konkreta råd för tryggare och enklare tillsyn på lantbruksföretaget.

**Varmt välkommen!**

**Projekt Regler och villkor på Regional nivå och Södermanlands livsmedelsstrategi**

#### Datum och tid:

9 november, 10.00–15.30

Fika serveras från 9.30

#### Plats: Bruksresturangen i

Hälleforsnäs,  
Gjutmästarbacken 1,  
Hälleforsnäs

#### Anmälan

Ni anmäler er [HÄR](#)

Max 45 platser

Senast den 25 oktober

#### Lunch

Lunch finns att köpa till självkostnadspris

#### Arrangör

Seminariet arrangeras av  
Länstyrelsen i  
Södermanlands län och Agro  
Sörmland

#### Har du frågor, kontakta

Emma Vogel  
Telefon 010-223 40 00



## Bilaga 3. Syfte och resultat

Insatsen målsättning är att ge tjänstepersoner som jobbar med tillsyn och kontroll ett stöd och en utbildning som förenklar och underlättar kontrolltillfället för både kontrollant och företagare. Insatsen bidrar vidare till:

- likriktat arbetssätt och bedömningar vid tillsyn och kontroll mot lantbruksföretag,
- ökad kompetens hos myndigheternas berörda personal,
- ökad kunskap om kontrollen hos företagen,
- ökad trygghet vid kontrollen för både kontrollant och företagare,
- bidra till mer rationella och effektiva tillsynsbesök,
- bidra till kostnadseffektviseringar hos myndighet och företag.

## Bilaga 4. Bakgrund

Under 2021 – 2023 pågick projektet Regler och villkor på regional nivå som ett samarbetsprojekt mellan länsstyrelserna i Södermanlands, Örebro, Östergötlands, Västmanlands, Uppsala och Stockholms län. Länsstyrelsen i Södermanlands län drev projektet. Fokus i projektet var länsstyrelsernas interna processer.

Projektet syftade till att utveckla metoder och koncept som ska underlätta det regionala arbetet med regler och villkor och på så sätt bidra till målen i den nationella livsmedelsstrategin. Samt minska att utfallet av kontrollverksamheter skiljer sig åt beroende på företagets verksamhetsort. Detta genom att förenkla för företagen utifrån existerande regelverk.

Som en del av projektet anordnades i november 2023 ett seminarium med syfte att lyfta frågorna till kommunal nivå. Seminariets rubrik var ”Tryggare och enklare tillsyn på lantbruksföretag” med målgruppen var miljöinspektörer i de respektive länen.

För att möjliggöra att upprepa seminariet vid fler tillfällen följer här en studievägledning. Genom att bjuda in miljöinspektörer och planera ett program i likhet med det som genomfördes i november 2023 kan erfarenheter delas och kompetensen stärkas hos miljöinspektörer som i sitt arbete kommer i kontakt med lantbruksföretagare.

### **Lästips**

Omvärldsbevakning, relevant arbete inom området, exempelvis

<https://www.enklaregler.se/>

<https://www.lrf.se/media/o3knjeio/broschyr-god-myndighetsutovning-2.pdf>

<http://www.miljohusesyn.nu/s/6>

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6395bf21784b0add951a6b2/1617971415824/Br%20oschyr%20tillsyn%20av%20egenkontrollf%C3%B6rordningen.pdf>

<https://www.linkoping.se/naringsliv-och-arbete/tillstand-regler-och-tillsyn/miljoskydd-for-verksamheter/branschsidor/lantbruksverksamhet/>

<https://www.miljosamverkansverige.se/metodik/utbildning-grundlaggande-miljobalkstillsyn/>

<https://www.miljosamverkansverige.se/metodik/kompetens-och-utbildning/>

<https://jordbruksverket.se/kontroller-och-tillsyn/miljo/tillsynsvagledning-enligt-miljobalken>



**Länsstyrelserna**

[www.lansstyrelsen.se](http://www.lansstyrelsen.se)